РИСТО ВУКЧЕВИЋ, Титоград

ЕКОНОМСКА ВАЛОРИЗАЦИЈА СКАДАРСКОГ БАСЕНА

1. *Скадарско језеро* са непосредном околином представља значајан производно-економски потенцијал Црне Горе.[1] Не упуштајући се у прошлост развоја привреде и привређивања у овом подручју, задржаћемо се на неким битним моментима савремених могућности његове економске валоризације.

Потенцијалне могућности економске валоризације Скадарског језера и околине у основи се своде на производњу хране и на туристички промет. Обје могућности су врло значајне, са високим специфичним вредностима, и представљају озбиљну шансу дугорочног развоја ове регије. Начин искоришћења ових могућности, њихово тачно утврђивање, избор временског редосљеда активирања итд. претпостављају врло сложен и систематски научноистраживачки рад.

---

[1] Богатство Скадарског језера, као риболовног базена, и његове непосредне околине, као некадашње житнице, познати су прије дуго времена. Земљорадња, сточарство и риболов чинили су ово подручје погодним за људско живљење.

О атрактивности Скадарског језера и његове непосредне околине, као издашног потенцијала и привлачног подручја за људско битисање и дуговремени континуитет у том погледу, најбоље свједоче остаци старих насеља, релативно бројна насељеност становништвом у давној прошлости и у садашњости, бројни записи и описи и, у новије вријеме, доста богата научна истраживања.

Још почетком 17. вијека Маријан Болица је дао опис Скадарског санџаката (Relatione et descrittione del Sangiacato di Scutari, Старине JA, 1880, 12) у којем приказује и неке важније природно-економске елементе Скадарског језера и околине. Ово подручје је скретало и привлачило пажњу путописаца, истраживача и љубитеља природе, а у последње вријеме и савремено организованих мултидисциплинарних истраживачких тимова. Но, оно и данас представља изазов разних профила истраживања, мами разуђеношћу своје природне разноврсности и награђује труд уложен у његово испитивање.

2. *Производња хране* на бази даљег активирања потенцијала Језера и пријезерског појаса је главна могућност његове економске валоризације. Последњих година се остварује годишњи улов рибе од 1.200 до 1.500 тона, а прерађује се и добија годишње око 500 тона конзервиране рибе.

Што се тиче пољопривредних површина у рејону Језера, може се констатовати да је њихово интензивно коришћење тек у почетку. Ситна робна производња, претежно заступљена поврћем, и тек у настајању нешто обилнија производња грожђа и воћа у друштвеној својини су основне карактеристике садашњег коришћења пољопривредних површина.

Потенцијалне могућности повећања пољопривредне производње су врло издашне. Томе су наклоњени и одређени фактори дугорочног развоја. У том погледу важно је указати на сљедеће:

— Сагледиви услови дугорочног развоја, нарочито демографски пораст у свијету (многи га називају „демографском експлозијом") и постојећа оскудност хране у свијету, све више ће продубљавати „кризу хране" и оправдавати све већи износ специфичних инвестиција у производњи хране.[2]

— Пољопривредне површине у медитеранској зони су ограничене, а поготово су мале код нас у Југославији. Свако повећање ових површина, због њихових значајних производних и производно-специфичних могућности, има посебан значај. Тај значај је изнадсразмјеран простом повећању у односу на укупне пољопривредне и обрадиве површине. Оскудност наше земље у производњи која се добија са обрадивих површина медитеранског поднебља је врло изразита. Ради тога, повећање ових површина и њихово интензивно коришћење у складу са могућностима које пружају природне одлике се високо економски валоризују.

— Регулацијом нивоа вода Језера и активирањем подручја Ћемовског поља добило би се око 25.000 хектара високо продуктивних пољопривредних површина. Заснивање производње на овим површинама у складу са захтјевом максималне валоризације природних погодности имало би огромне производно-економске ефекте. Ред величина тих ефеката тешко је сада квантифицирати, али је поуздано да оправдавају замашна инвести-

[2] Сада се у свијету врло много говори и пише о енергетској кризи. Међутим, криза хране је не мања и не тежа за рјешавање. Како енергетска криза више погађа најразвијеније земље а криза хране најнеразвијеније, то о овој првој постоји више узбуне, мада је ова друга хронична и теже рјешива. Сагледивост будућности намеће потребу да се улажу крупни напори у повећању производње хране и оправдавају, већ сада, њену високу цијену, скупа и континуирана инвестициона улагања у освајања нових продуктивних комплекса. О основним питањима ове проблематике видјети студију Уједињених нација „Будућност светске привреде" Василиј Леонтијев и други (југословенски превод у часопису Директор — Београд, јул—август 1978, посебно, стр. 9—10 и 38—42).

рања. Добијање нових обрадивих површина не би требало да смањи риболовну продукцију. Напротив, смањење водене масе Језера треба да је праћено изградњом рибњака и полурибњака за узгој прехрамбено најквалитетнијих рибних популација.

Постоје реалне могућности да се производно-пољопривредно интензивирање Скадарског језера и пријезерског подручја временски и производно-технички синхронизује са интензивирањем и економском валоризацијом Улцињског поља. На тај начин би се проширио комплекс површина у оквиру јединственог пројекта а што би се повољно одразило на економску ефикасност инвестиција.[3] Просторна удаљеност ове двије регије и саобраћајна савладивост тог простора су такви да омогућавају њихово „стапање" у јединствену, производно повезану базу на којој се могу развити заједнички прерађивачки капацитети и бројне друге заједничке функције у ланцу репродукције „од производње до крајњег потрошача".

Развој туризма, као посебан вид економске валоризације, има веома добре могућности у регији Језера. Природне одлике подручја (лов и риболов, непосредно залеђе приморског појаса, саобраћајна повезаност, излетничке могућности и други облици одмора и рекреације) представљају добре услове за развој туристичког промета. Ове могућности су сада неискоришћене или се своде на почетне, често рудиментарне облике туристичке валоризације. Добра је околност што је активирање Језера и пријезерског појаса као пољопривредног потенцијала врло комплементарно са развојем туристичког промета. Наиме, ова два правца активирања ове регије не само да нијесу у колизији, већ се изванредно допуњавају. Привођење овог подручја интензивној и високо-продуктивној пољопривредној производњи истовремено ће оплемењавати и ширити услове за туристичко-рекреативну експанзију, а ова, са своје стране, значајно ће повећавати тражњу пољопривредно-прехрамбене продукције, па све до учешћа у неким облицима масовних пољопривредних операција физичко-рекреативног карактера (берба грожђа, воћа, поврћа и др.).

4. Визија дугорочне економске валоризације подручја Скадарског језера, поготово у синхронизацији са економском валоризацијом Улцињског поља, представља изазов *научно-истраживачком раду.* Већ постоје бројне научно-истраживачке подлоге, постоје и довољна сазнања за друштвено опредјељење да се приступи ширем и интензивном мултидисциплинарном истражива-

[3] Тако јединствен комплексан инвестициони захват омогућио би снижење инвестиција по јединици производње, а поготову у изградњи одговарајуће прехрамбене индустрије. Заправо, прехрамбена индустрија би се капацитирала на примарној производњи оба подручја и повезивала би их у јединствено организовану цјелину.

њу производно-економске валоризације овог крупног природно--привредног ресурса.

Систематизација већ извршених научних истраживања, даља интензивна истраживања (климат, водопривреда, флора, фауна, педологија итд.) и њихово научно-стручно обликовање у макропројекат, као подлогу за операционализацију у прединвестиционе, инвестиционе и извођачке пројекте био би један од најкрупнијих научно-истраживачких задатака у Црној Гори. То би био задатак великих размјера, али и задатак на коме може да се непосредно идентификује заједнички интерес бројних субјеката и да се обавља непосредан процес слободне размјене рада између научних институција и удруженог рада у привреди. Коначни резултати таквог рада треба да омогуће поступан, фазни, производно-економски оптималан процес савременог потчињавања овог ресурса задовољењу људских потреба.

Risto VUKČEVIĆ

ECONOMICAL EVALUATION OF SKADAR'S BASIN

Summary

Lake Skadar, with its direct surrounding, represents an important productive-economical potential of Montenegro. Full economical evaluation of this basin is possible by intensive food production and development of tourist economy. By the regulation of water level of Lake Skadar, including the surfaces of Cemovsko Polje, around 25 thousands of hecters of high-productive agricultural surfaces would be gained, and favourable conditions for the entire system of semi-artificial fish ponds, would be created. Construction of this complex should be linked to construction of complex of Ulcinjsko Polje. That way, the complex of around 40 thousands of hecters of high-yeld surfaces in zone of Mediterranean climate would be gradually made. Taking into consideration the paucity of agricultural surfaces of this zone in our country, this grasp would have very expressed productive-economical comparative advantages. By all means, it would represented a big investment which would have its full economical valorization in specific agricultural production, in development of tourist economy, and particularly it would have its significance in improvement of living environment.

Presented orientation in use of this natural resource assumes former complex investigation, graduallity, and long term construction, based on firm and many-sided scientific investigations.